

**Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України**



ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач аспірантури і докторантури

Ірина ЧИСТЯКОВА

« 03 » вересня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ОСВІТИ**

Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**

Спеціальність: **032 Історія та археологія**

Рівень вищої освіти: **третій (освітньо-науковий)**

Ступінь: **освітньо-науковий (PhD)**

Кваліфікація: **доктор філософії (PhD) зі спеціальності**

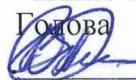
032 Історія та археологія

Мова навчання **українська**

Погоджено науковою радою Сумського
державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

« 03 » вересня 2025 р.

Голова

 Віталій Анатолійович

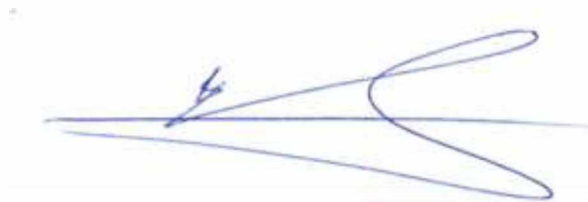
Розробник:

Кудінов Дмитро Валерійович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від «28 серпня» 2025 р.

Завідувач кафедри історії України
кандидат історичних наук, доцент



В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Аспірантура (доктор філософії)	Обов’язкова
		Рік підготовки:
		2-й
Семестр		
3-й		
Лекції		
16 год.		
Практичні, семінарські		
14 год.		
Самостійна робота		
60 год.		
Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин – 90		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс «Історія освіти», розроблений для спеціальності **032 Історія та археологія**, є складовою підготовки аспірантів НН інституту історії, права та міжнародних відносин.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Історія освіти» – формування комплексних знань з організації та управління системою освіти, розвитку освітніх стратегій у різні етапи існування людської цивілізації, узагальнення позитивного та корисного для практики управлінського досвіду.

Завданнями курсу є:

- засвоїти панівні тенденції розвитку людської цивілізації;
- установити закономірності розвитку системи освіти та її управлінської структури з особливостями суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку людства;
- визначити особливості формування управлінської структури освітою в основних цивілізаційних ядрах людства та в Україні;
- розкрити зміст основних форм реалізації управлінської діяльності в системі освіти на різних етапах цивілізаційного розвитку;
- з’ясувати особливості управління закладами вищої освіти в Україні та світі;
- порівняти та узагальнити управлінський досвід освітою в розвинутих країнах світу протягом останніх п’яти десятиліть.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**:

ІК 1. Здатність до розв'язання комплексних проблем в галузі гуманітарних наук під час професійної або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя в контексті неперервної фахової підготовки, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, принципів академічної доброчесності, міжкультурної толерантності, керування загальнолюдськими цінностями

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, володіння креативним способом мислення.

ЗК 6. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності, критично ставитись до отриманої інформації.

ЗК 7. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, наукових установах, організаціях, використовувати сучасні методи і технології наукової комунікації державною та іноземною (англійською) мовами, володіти комунікативною культурою.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 1. Здобуття глибинних знань у галузі історії та археології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових історичних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

СК 3. Здатність аналізувати історичні явища з погляду фундаментальних історичних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

СК 8. Здатність до викладацької діяльності в межах спеціальності «Історія та археологія».

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного освоєння аспірантом навчального курсу «Архівна евристика» передбачається інтеграція знань, умінь і навичок з таких дисциплін освітньо-професійної програми «Середня освіта: історія» другого (магістерського) рівня: «Актуальні питання інноваційного розвитку освіти», «Сучасна історія країн Європейського Союзу», «Дискусійні питання всесвітньої історії», «Філософія освіти», «Становлення та розвиток української державності».

3. Результати навчання за дисципліною

Знання: періодизації та змісту розвитку освіти. Уміння: здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел для узагальнення результатів. Комунікації: вибудувати та обґрунтовувати власну презентацію на основі проведеного наукового дослідження.	РН 2	Демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації з використанням новітніх технологій у розв'язанні поставлених завдань
Знання: еволюції педагогічної думки, системи освіти та управління освітньої сфери. Уміння: збирати, упорядковувати, аналізувати та використовувати інформацію в історіописанні	РН 3	Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються
Знання: процесу формування нормативно-правової бази щодо регулювання функціонування закладів освіти й освітньої системи в цілому Уміння: використовувати юридичні методи аналізу	РН 7	Використовувати нормативно-правове та науково-методичне забезпечення вищої освіти, сучасні засоби і технології організації та здійснення освітнього процесу, різноманітні аспекти виховної роботи, інноваційні методи навчання
Знання: уявлення про специфіку розвитку освіти в країнах світу й в Україні окремо Уміння: володіння уміннями та навичками онлайн пошуку, роботи з архівними, бібліотечними та музейними фондами	РН 11	Володіти концептуальними та методологічними знаннями в галузі історичних наук та бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на межі предметних галузей
Знання: історіографії історії освіти в країнах Європи, Азії, Австралії, Африки та Нового Світу Уміння: використовувати історіографічний аналіз при ознайомленні з літературою, присвяченої історії освіти Комунікація: можливість якісно презентувати відповідь та відстоювати власну думку від час відповіді	РН 15	Орієнтуватися в масиві наукової літератури з вітчизняної історії, систематизувати науковий матеріал, критично аналізувати історичні джерела та історичні праці

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A 90 – 100 Відмінно	Аспірант: володіє теоретичними знаннями з курсу, досконало знає практичний матеріал (вільно ним оперує, грамотно застосовує); вміє використовувати набуті знання та вміння у практичній діяльності; викладає теоретичний матеріал логічно, послідовно й переконливо; грамотно оперує понятійно-термінологічним апаратом.
B 82 – 89 Добре	Аспірант виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Швидко опрацьовує та засвоює матеріал, оперує понятійно-термінологічним апаратом. Але разом із тим допускає неточності, робить незначні помилки.
C 74 – 81 Добре	Аспірант виявляє повні знання із дисципліни, має здатність до самостійного оновлення знань. Демонструє певні навички та уміння під час практичних занять, але оригінальність і креативність виявляється обмежено (допускає певні помилки та неточності тощо).
D 64 – 73 Задовільно	Аспірант виявляє знання основного матеріалу, має обізнаність з профільною літературою, намагається аналізувати наукові праці та концепції, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може переконливо викласти матеріал щодо заданої теми.
E 60 – 63 Задовільно	Аспірант виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, задовільному для подальшої фахової діяльності. Практична підготовка загалом відповідає вимогам, аспірант демонструє певні навички, але форма виступу нестабільна, є помітні погрішності методологічного характеру.
F 35 – 59 Не задовільно	Аспірант емоційно скутий, не впевнений у своїх відповідях. Не розуміє основної сутності завдання, не може зробити висновки й узагальнення. Виступ невиразний та непереконливий.
FX 1 – 34 Не задовільно	Недбалість аспіранта щодо власної підготовки. Не має впевнених знань з курсу. Не демонструє належної форми публічного виступу та необхідних практичних навичок.

5. Розподіл балів

Поточний контроль								Разом	Загальна сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8		
Поточний контроль									100
9	8	8	9	8	9	9		60	
Контроль самостійної роботи									
5	5	5	5	5	5	5	5	40	

6. Структура та обсяг навчальної дисципліни

6.1. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	у тому числі		
		Лекції	Практ.	Самост.
Тема 1. Розвиток освіти доби Античності	12	2	2	8
Тема 2. Розвиток освіти доби Середньовіччя	11	2	2	7
Тема 3. Заклади освіти в період Нового часу	10	2	2	6
Тема 4. Розвиток освіти в XX ст.	12	2	2	8
Тема 5. Розвиток освіти в Україні в період Середньовіччя та Раннього модерну	11	2	2	7
Тема 6. Освіта України в імперську добу	12	2	2	8
Тема 7. Розвиток освіти України в радянський період її історії	12	2	2	8
Тема 8. Глобалізація освіти й трансформація вітчизняної системи освіти в новітню добу незалежної України	10	2		8
Усього годин	90	16	14	60

6.2. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Розвиток освіти доби Античності	2
2	Розвиток освіти доби Середньовіччя	2
3	Заклади освіти в період Нового часу	2
4	Розвиток освіти в XX ст.	2
5	Розвиток освіти в Україні в період Середньовіччя та Раннього модерну	2
6	Освіта України в імперську добу	2
7	Розвиток освіти України в радянський період її історії	2
8	Глобалізація освіти й трансформація вітчизняної системи освіти в новітню добу незалежної України	2
Разом		16

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Розвиток закладів освіти в період Нового часу	2
2	Розвиток освіти в XX ст.	2
3	Заклади освіти в період Нового часу	2
4	Розвиток освіти в XX ст.	2
5	Розвиток освіти в Україні в період Середньовіччя та Раннього модерну	2
6	Освіта України в імперську добу	2
7	Розвиток освіти України в радянський період її історії	2
Разом		14

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Розвиток освіти доби Античності	8
2	Розвиток освіти доби Середньовіччя	7
3	Заклади освіти в період Нового часу	6
4	Розвиток освіти в XX ст.	8
5	Розвиток освіти в Україні в період Середньовіччя та Раннього модерну	7
6	Освіта України в імперську добу	8
7	Розвиток освіти України в радянський період її історії	8
8	Глобалізація освіти й трансформація вітчизняної системи освіти в новітню добу незалежної України	8
Разом		60

7. Засоби діагностики та форми контролю

7.1. Засоби діагностики результатів навчання

Наукові есе, наукові статті, відгуки-рецензії, підготовлені аспірантами дослідницькі проекти, презентації результатів виконаних досліджень, виступи, організація дискусії на наукових конференціях тощо; підготовка папки дослідника з алгоритмом роботи з науковим текстом.

7.2. Форми контролю

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: групове та індивідуальне опитування, контрольна (самостійна) робота, індивідуальна або

групова презентація виконаного завдання, підготовка й демонстрування презентацій із аналізованих проблем, онлайнове та письмове тестування.

Форма підсумкового семестрового контролю: підсумкова залікова оцінка може бути виставлена за поточного оцінювання – за сумою балів, набраних студентом на практичних заняттях. Сума балів за всі види робіт визначається в межах 100 балів.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки. К.: Либідь, 2006. 105 с.
2. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. Дніпропетровськ: Б. в., 2014. 416 с.
3. Кірдан О. Л. Управління вищими навчальними закладами України (XIX – початок XX ст.): теорія і парктика: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 453 с.
4. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. посіб. К.: Вікар, 2003. 335 с.
5. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2013. 300 с.
6. Сірополко С. Історія освіти в Україні. Львів: Афіша, 2001. 664 с.

Додаткові:

1. Артюх Г. М. Управління і організація освіти в перехідний до ринкових відносин період (на прикладі м. Києва): дис. ... канд. екон. наук: 08.10.03. К., 1996. 158 с.
2. Жабенко О. В. Особливості й тенденції розвитку державного управління освітою в Україні (1946–2001 рр.): дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. К., 2003. 210 арк.
3. Іванов Є. В. Демократизація управління освітніми закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. Старобільськ, 2017. 215 с.
4. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Уклад.: О. О. Любар. К.: Знання, 2005. 767 с.
5. Корж Л. В. Історія становлення та розвитку Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. Суми: Редакційно-видавничий відділ СДПУ, 1999. 88 с.
6. Кудінов Д. Професійні та особисті вимоги до учителів середньої та вищої ланок давньоримської школи: історико-педагогічна інтерпретація літературних джерел. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти: збірник наукових статей у 3-х частинах IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-*

конференції / За заг. ред. О. В. Зосименко, Г. Л. Єфремова. Суми, 2020. Ч. 1. С. 117–124.

7. Розвиток народної освіти і педагогічної науки на Харківщині / [В. І. Євдокимов, Г. В. Єльнікова, В. В. Корнілов та ін.; редкол.: І. Ф. Прокопенко (голова) та ін.]. Харків: ХДПІ, 1992. 333 с.

8. Шелепко Г. А. Становлення та розвиток системи управління середніми навчальними закладами України (друга половина XIX – початок XX століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Умань, 2017. 313 с.

9. Kudinov D., Degtyarev S., Polyakova L., Gut J. Educational Process in Ancient Rome Schools. *European Journal of Contemporary Education*. 2019. № 8(2). P. 425–436.

10. Kudinov D. V., Lebid A. E., Teres N. V., Shevchenko N. A. Social Status of a Teacher in Ancient Rome. *European Journal of Contemporary Education*. 2021. № 10(1). P. 231–245.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальні аудиторії, які обладнанні для проведення лекційних і семінарських занять.

2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.